

STROKOVNE NALOGE S PODROČJA OKOLJA ZA MOPE V LETU 2023

**za vsebine, ki se nanašajo na izvajanje nitratne direktive, varstva tal ter
zmanjšanje izpustov onesnaževal v zrak iz kmetijstva**

Predstavitev programa strokovnih nalog

Trajanje: 3. 8. 2023 – 15. 1. 2024

Janez SUŠIN

Kmetijski inštitut Slovenije, 10. 1. 2024

Program strokovnih nalog za leto 2023

Vsebina
1. Varstvo voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov
Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov
Strokovna pomoč pri oblikovanju stališč, mnenj in informacij Republike Slovenije v povezavi z aktivnostmi nitratnega odbora in ekspertne delovne skupine pri Evropski komisiji
Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov
2. Varstvo in pomen tal
3. Direktiva NEC in ukrepi za zmanjšanje izpustov onesnaževal v zrak iz kmetijstva

Predstavitev rezultatov Strokovne naloge s področja okolja za MOPE v letu 2023

**IZVEDENE AKTIVNOSTI V OKVIRU VARSTVA VODA
PRED ONESNAŽEVANJEM Z NITRATI IZ KMETIJSKIH
VIROV**

Janez SUŠIN

Kmetijski inštitut Slovenije, 10. 1. 2024

Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana

T: 01 478 70 00
F: 01 478 74 25
E: gp.mop@gov.si
www.mop.gov.si

OSNUTEK
EVA 2022-2550-0060

Na podlagi drugega odstavka 18. člena in drugega odstavka 21. člena v zvezi s prvim odstavkom 264. člena Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 44/22) ter za izvrševanje 4. člena Zakona o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D, 79/17 in 44/22) in 20. člena Zakona o živalih (Uradni list RS, št. 18/02, 110/02 – ZUreP-1, 45/04 – ~~ZUZFKG~~, 90/12 ~~ZUZFKG~~ in 45/15) Vlada Republike Slovenije izdaja

UREDBO
o spremembah in dopolnitvah Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

1. člen

V Uredbi o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (Uradni list RS, št. 113/09, 5/13, 22/15 in 12/17) se v 2. členu 1. točki za besedo »organskih« črta beseda »ali« in doda vejica. Za besedo »mineralnih« se črta vejica in doda besedilo »ali organsko-mineralnih.«. Za besedo »namakanjem,« se doda besedilo »s pašo.«.

(Čistopis: 1. vnos dušika je vnos dušika v tla ali na tla z gnojenjem v obliki organskih, mineralnih ali organsko-mineralnih gnojil, z namakanjem, s pašo in z drugimi snovmi, ki vsebujejo dušik, in se izraža v masnih enotah na površino tal).

6. točka se spremeni tako, da se glasi:

»6. organska gnojila so živalska gnojila in druga gnojila organskega izvora, in sicer:

- bioplinška gnojilka, digestat in kompost v skladu s predpisom, ki ureja predelavo biološko razgradljivih odpadkov in uporabo komposta ali digestata,
- digestat in kompost iz rastlinskih odpadkov in živalskih gnojil, ki nastajajo v kmetijstvu, če zanje ne veljajo zahteve iz predpisa, ki ureja predelavo biološko razgradljivih odpadkov in uporabo komposta ali digestata,
- blato iz čistilnih naprav v skladu s predpisom, ki ureja uporabo blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu,
- oljčne tropine in rastlinska voda v skladu s predpisom, ki ureja uporabo oljčnih tropin in rastlinske vode za gnojenje,
- tekoča in trdna organska gnojila v skladu z Uredbo (EU) 2019/1009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o določitvi pravil o omogočanju dostopnosti sredstev za gnojenje EU na trgu, spremembi uredb (ES) št. 1069/2009 in (ES) št. 1107/2009 ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2003/2003, ter
- druga organska gnojila v skladu s predpisi, ki urejajo kmetijstvo.«.

8. točka se spremeni tako, da se glasi:

»8. živalska gnojila so:

1. Sestanek s predstavniki Evropske komisije
2. Sestanek s predstavniki MKGP in ARSKTRP
3. Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o monitoringu in odpornosti tal
4. Predlog Uredbe o pravilih pogojenosti

Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

MOP je leta 2022 pristopil k pripravi Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Aktivnosti

1. Sestanek s predstavniki Evropske komisije (27. 10. 2023): pojasnila glede predlaganih sprememb nitratne uredbe. Predvsem:

- sprememba časovne prepovedi za gnojenje s tekočimi organskimi gnojili za trajno travinje (enotna omejitev 15. februar brez izjem)
- izjema pri skladiščenju živinskih gnojil za drobnico: uležan hlevski gnoj se bo lahko pod določenimi pogoji skladiščil na KZ

SKLEP: Republika Slovenija lahko nadaljuje z nacionalnim postopkom sprejemanja sprememb in dopolnitev nitratne uredbe

Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Aktivnosti

- 2. Sestanek s predstavniki MKGP in ARSKTRP (13. 11. 2023):** pojasnila glede predlaganih sprememb nitratne uredbe in nejasnosti v trenutno veljavni uredbi; seznanitev s sklepi sestanka s predstavniki Evropske komisije
- 3. Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o monitoringu in odpornosti tal** (pregled z vidika usklajenosti z nitratno uredbo)
- 4. Predlog Uredbe o pravilih pogojenosti** (pregled z vidika usklajenosti z nitratno uredbo)

Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Neusklajenost Predloga Uredbe o pravilih pogojenosti z nitratno uredbo

Preglednica 4: Mejne vrednosti vnosa dušika v tla (v kg N/ha)^{1,2}

Kmetijska rastlina	Pridelek t/ha	Mejna vrednost kg N/ha
Trajno travinje	6	160
Pšenica	5	150
Ječmen	4	120
Tritikala	4	120
Oves	3	110
Silažna koruza	41	240
Koruza za zrnje	7	240
Trave in travne mešanice	9	240
Travno-deteljne in deteljno-travne mešanice	9	170
Detelje in lucerna	9	40
Krompir	22	160
Oljna ogrščica	3	180
Vinska trta	7	110
Hmelj	2	220

Nitratna uredba (Priloga 1)

Primer: Pšenica: 150 kg N/ha

Predlog Uredbe o pravilih pogojenosti

Primer: Pšenica 180 kg /ha

Mejne vrednosti letnega vnosa dušika v tla (v kg N/ha)

* Vrsta kmetijske rastline	Mejna vrednost (kg N/ha)
2-kosni travnik	170
3-kosni travnik	240
4-kosni travnik	320
pašno-kosna raba	240
detelje in deteljne mešanice	80
deteljno-travne mešanice	240
trave, travne mešanice in travno-deteljne mešanice	320
koruza	270
krompir	240
pšenica	180
ječmen	150
tritikala	150
oves	120
rž	120
druga žita	120
oljna ogrščica	200
druge oljnice	80
hmelj	270
soja	80
sončnice	150
krmne korenovke	200
drugi enoletni posevki	200
sadno drevje	150
oljke	100
drugo sadje (jagode, borovnice)	80
vinska trta	100
plodovke	250
korenovke in gomoljnice	170
solatnice	150
kapusnice	300
čebulnice	120
čebulnice – por	250
stročnice	60

Strokovna pomoč pri izvajanju Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Posodobitev Smernic 2023

Podrobnejša razlaga 5. odstavka 8. člena nitratne uredbe: Podaljšanje obdobja gnojenja s tekočimi organskimi gnojili do 15. decembra

Po sprejetju spremembe nitratne uredbe bomo Smernice temeljito posodobili

SMERNICE ZA IZVAJANJE ZAHTEV VARSTVA VODA PRED ONESNAŽEVANJEM Z NITRATI IZ KMETIJSKIH VIROV

Verzija 8

Janez SUŠIN
Jože VERBIČ
Petra Karo BEŠTER

Ljubljana, januar 2024

Strokovna pomoč pri oblikovanju stališč, mnenj in informacij Republike Slovenije v povezavi z aktivnostmi Nitratnega odbora in ekspertne delovne skupine pri Evropski komisiji

Priprava **strokovnih mnenj** h gradivom, ki jih pripravijo države članice Evropske unije kot strokovno utemeljitev, kadar želijo uveljaviti odstopanje od zahtev nitratne direktive v skladu z določbo odstavka 2(b) Priloge III in člena 9. Direktive Sveta 91/676/EGS o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov.

Primer: Danska

Gradivo za pripravo strokovnega mnenja: PPT predstavitev Danske:

- ✓ stanje voda na Danskem
- ✓ trendi bilančnega presežka dušika
- ✓ splošni cilji o uresničevanju ciljev nitratne uredbe

Mnenje KIS

Na podlagi prejetega gradiva ne moremo oblikovati stališča, saj osnutka odločbe EK nismo prejeli, prav tako pa iz PPT predstavitve ni možno razbrati, za kakšno vrsto derogacije ima Danska namen zaprositi.

Strokovna pomoč pri oblikovanju stališč, mnenj in informacij Republike Slovenije v povezavi z aktivnostmi Nitratnega odbora in ekspertne delovne skupine pri Evropski komisiji

Pregled osnutka navodil za poročanje o izvajanju nitratne direktive v letu 2024

V skladu z 10. členom nitratne direktive morajo države članice **v 4-letnih obdobjih** poročati o izvajanju nitratne direktive.

Republika Slovenija mora leta 2024 pripraviti poročilo o izvajanju nitratne direktive za obdobje **2020–2023**. V ta namen je EK državam članicam poslala v pregled osnutek navodil za poročanje za leto 2024.

Na KIS smo osnutek navodil za poročanje pregledali. Ugotovili smo, da je tisti del navodil za poročanje, ki se nanaša na kmetijski del, podoben predhodnim navodilom. Pri pregledu tega dela navodil nismo zaznali morebitnih nejasnosti, o čemer smo obvestili naročnika.

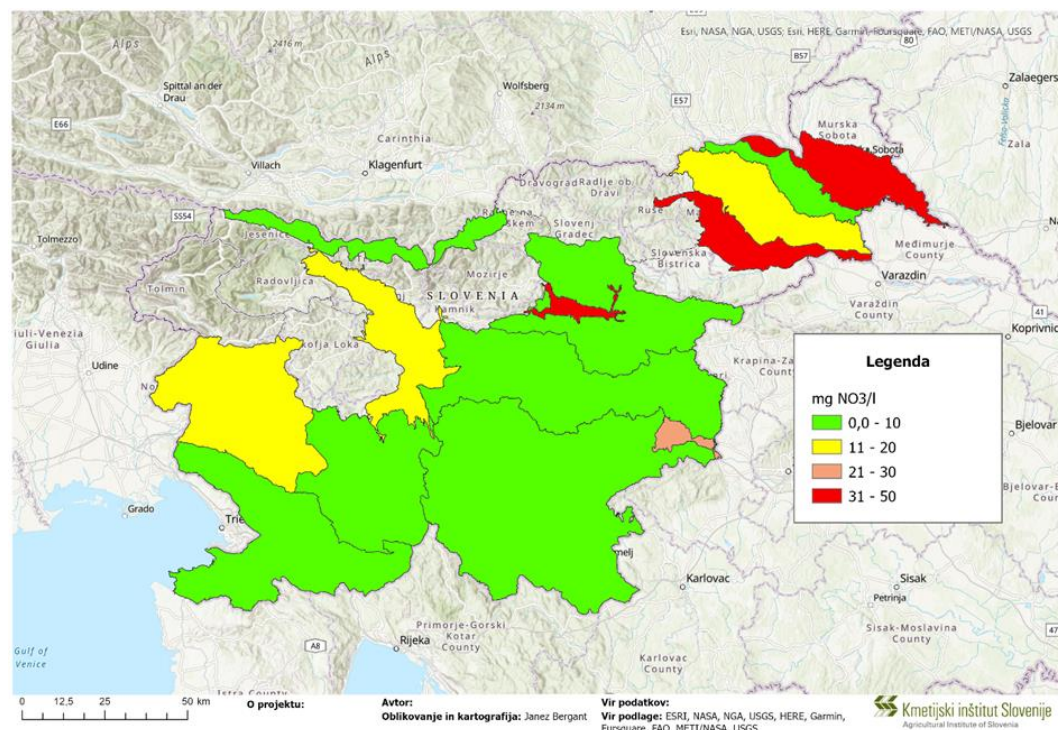
Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

Metodologija:

ARSO podatki o vsebnosti nitratov v podzemni vodi za obdobje zadnjih 5 let (2018-2022)

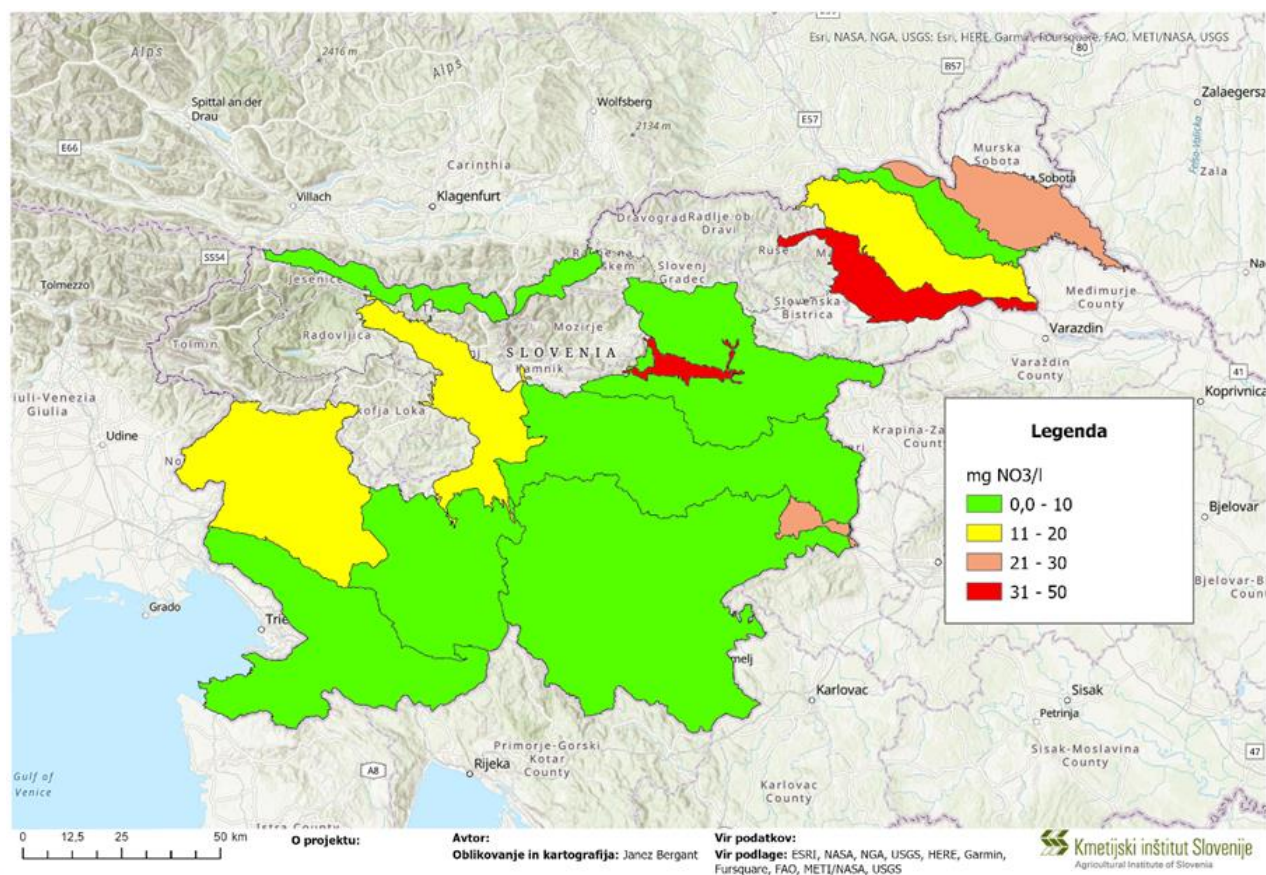
Povprečne
vsebnosti nitratov v
VTPodV za leto
2018

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

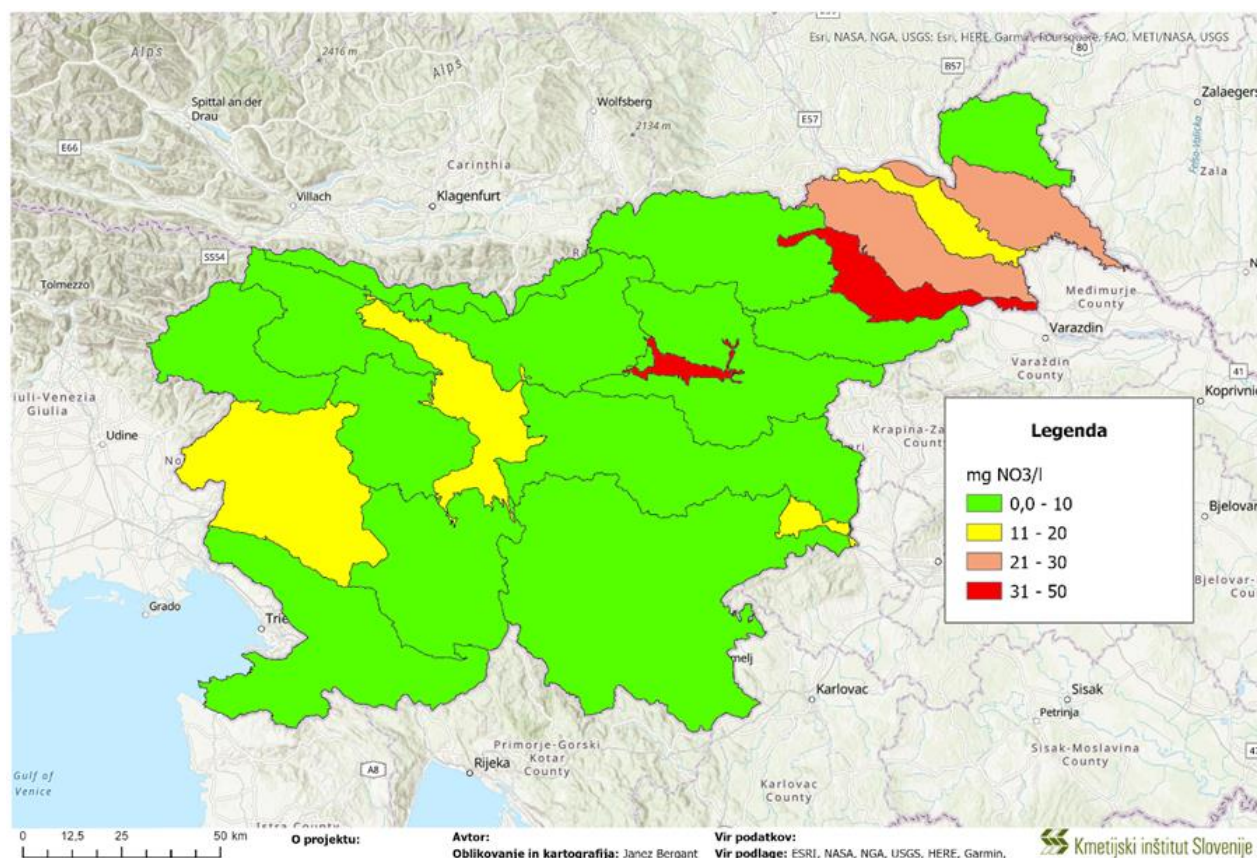
Povprečne vsebnosti nitratov v VTPodV za leto 2019

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

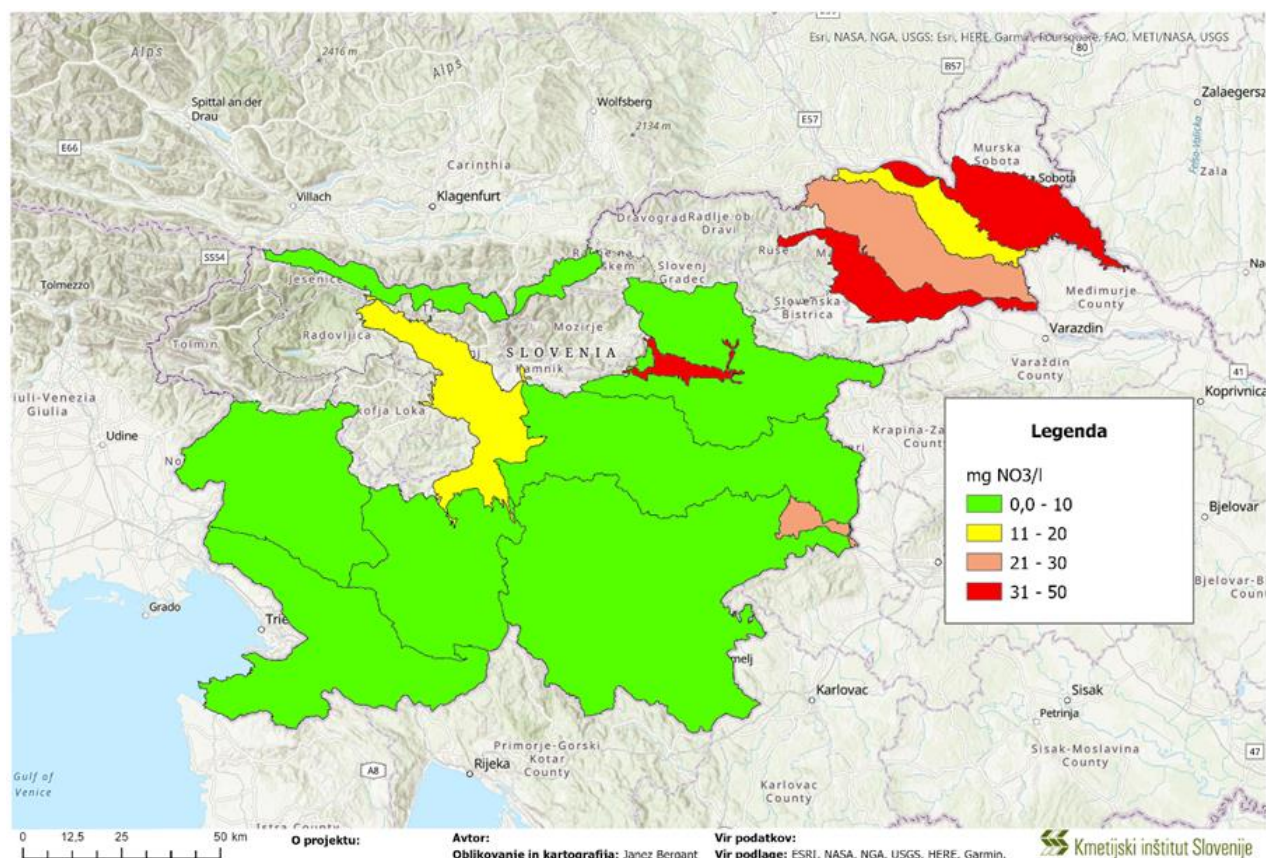
Povprečne vsebnosti nitratov v VTPodV za leto 2020

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

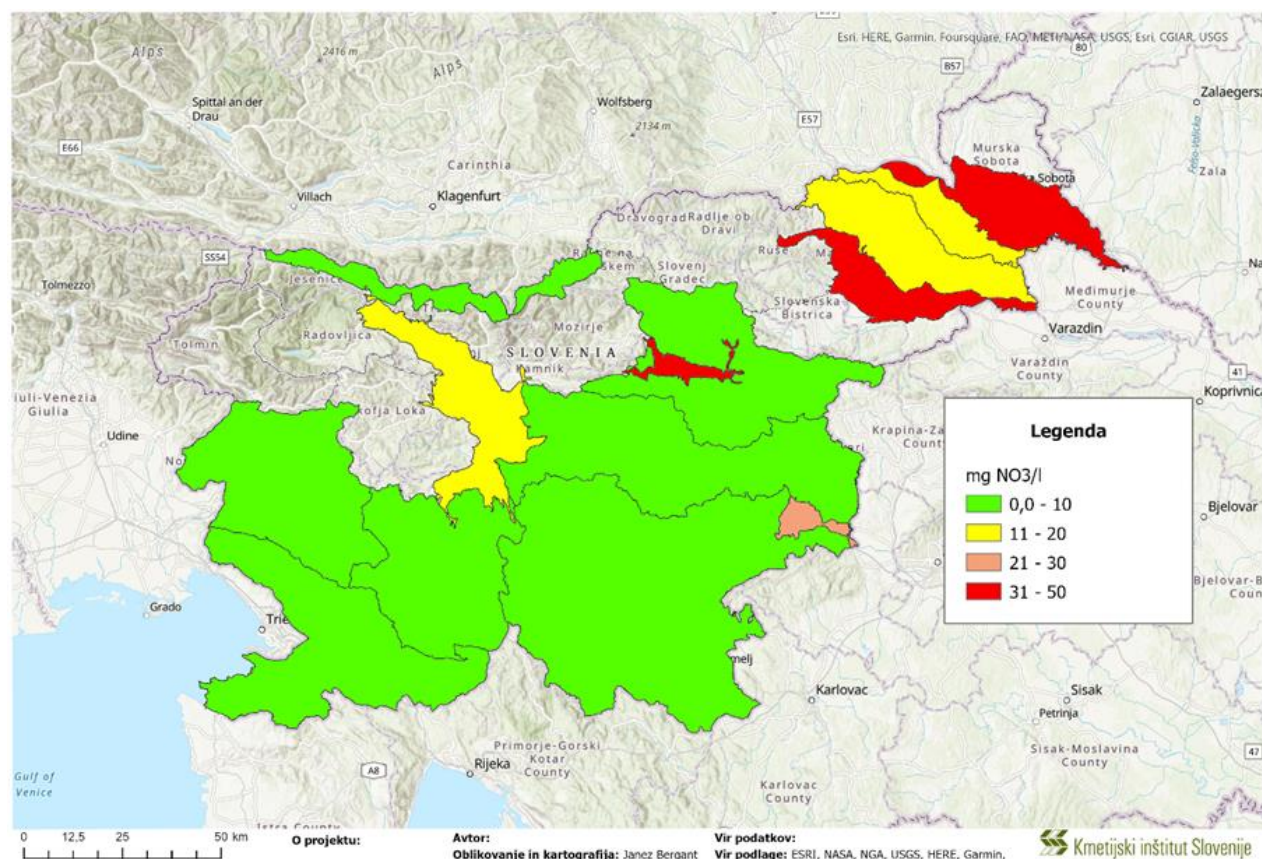
Povprečne vsebnosti nitratov v VTPodV za leto 2021

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

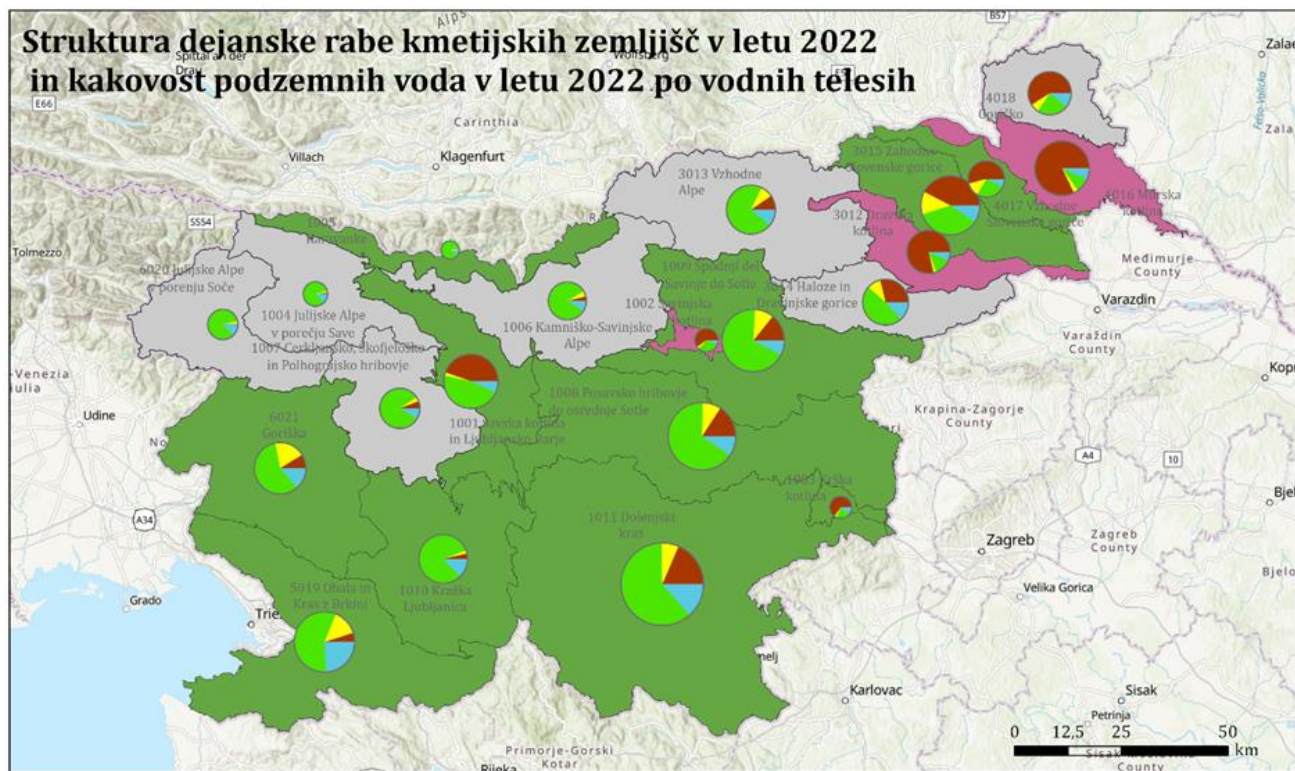
Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

Povprečne vsebnosti nitratov v VTPodV za leto 2022

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Struktura dejanske rabe kmetijskih zemljišč v letu 2022 in kakovost podzemnih voda glede na vrednosti nitratov

Legenda

Kakovost podzemnih voda v letu 2022

- dobro
- slabo
- monitoring ni potekal, zadnji podatki so na voljo za leto 2020

Delež kmetijskih zemljišč po vodnih telesih v letu 2022

- Njive
- Trajni nasadi
- Travniške površine
- Druge kmetijske površine

Vir podatkov: Dejanska raba zemljišč 31.7.2022 (MKGPI)

Kakovost podzemnih voda v letu 2022 (ARSO)

Vir podlage: Esri, HERE, Garmin, Foursquare, FAO, METI/NASA, USGS; Esri, USGS

Oblikovanje in kartografija: Janez Bergant

Kmetijski Inštitut Slovenije

Oddelek za kmetijsko ekologijo in naravne vire
Hacquetova ulica 17, 1000 Ljubljana

 Kmetijski inštitut Slovenije
Agricultural Institute of Slovenia

Ljubljana, 6. 10. 2023

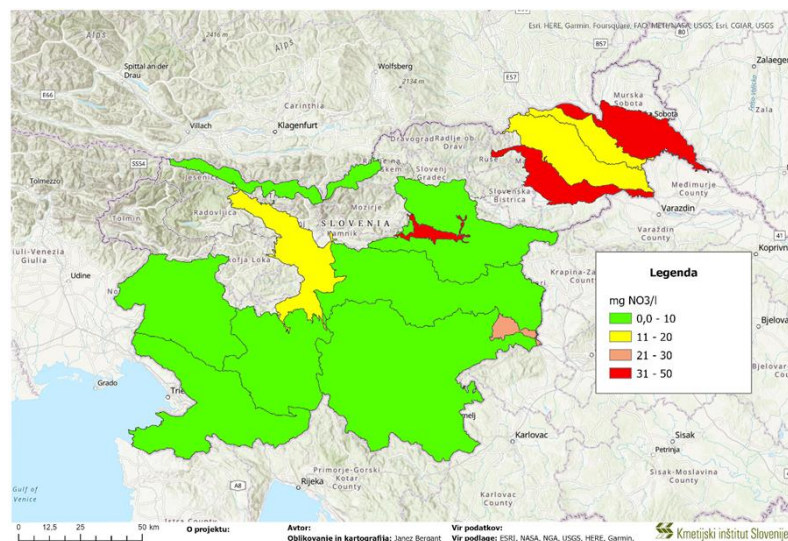
Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Opredelitev območij s povečanimi koncentracijami nitratov v podzemni vodi

1. VT Savinjska kotlina
2. VT Murska kotlina
3. VT Dravska kotlina

Izvedba strokovnih delavnic

V letu 2023 smo se odločili izvesti delavnico na območju **VT Savinjska kotlina**

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Metodologija izvedbe strokovne delavnice

SKLOP A: Kakovost voda (izvajalci: ARSO)

- Vsebnost ter trendi nitratov v vodah (ARSO)

SKLOP B: Predstavitev zahtev nitratne uredbe (izvajalca: KIS, KGZS)

- Predstavitev zahtev nitratne uredbe po posameznih vsebinskih sklopih (KIS)
- Dosedanje izkušnje pri izvajanju zahtev nitratne uredbe v praksi (KGZS)

SKLOP C: Predstavitev v praksi izvedljivih tehnoloških rešitev pri kmetovanju s ciljem varovanja voda pred onesnaženjem z nitrati (izvajalca: KIS, KGZS)

- Ukrepi za doseganje večje učinkovitosti gnojenja ter posledično zmanjšanje porabe gnojil (KIS)
- Ukrepi za zmanjšanje izpustov dušikovih spojin v kmetijstvu (KIS)
- Druga tehnološka priporočila pri kmetovanju s ciljem varovanja voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov

SKLOP D: Predlogi za boljše sodelovanje kmetijske stroke s kmeti v okviru izvajanja nitratne uredbe v Sloveniji (okrogla miza udeležencev delavnice)

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Izvedba delavnice na območju VT Savinjska kotlina

Prispevek KIS:

Sušin, Verbič: **Na kaj moramo biti še posebej pozorni pri izvajanju nitratne uredbe?**

Poudarki:

1. Kmetijstvo na VT Savinjska kotlina
2. Uporaba Smernic za izvajanje zahtev varstva voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov
3. Gnojenje v spremenjenih vremenskih razmerah (suša, poplave)
4. Lastnosti živinskih gnojil z vidika onesnaženja voda z nitrati (primerjava z mineralnimi gnojili)

Izvedba strokovnih delavnic na območjih s slabim kemijskim stanjem voda zaradi povečane koncentracije nitratov

Izvedba delavnice na območju VT Savinjska kotlina

Poudarki:

5. Sestava živinskih gnojil
6. Sodobne tehnike gnojenja (zmanjšanje izgub N v zrak)
7. Kaj nas čaka, če stanje voda ne bomo izboljšali (primer: Nemčija)

Primer Nemčije...

- 21. jun 2018: Sodišče EU spozna Nemčijo za krivo kršitve Nitratne direktive, ker direktiva ni bila ustrezno implementirana in ker ukrepi niso zadostovali za zmanjšanje obremenjevanja voda z nitrati
- Nemčija je popravila zakonodajo, ki sedaj omogoča določitev problematičnih območij in uvedbo strožjih zahtev na teh območjih
- 1. junij 2023: EU je ustavila postopek proti Nemčiji

Nemčija – novi ukrepi na območjih, na katerih so mejne vrednosti nitratov v podzemnih vodah pogosto presežene:

- Zmanjšanje gnojenja – 20 % pod potrebami rastlin
- Omejitev gnojenja z organskimi gnojili (170 kg N/ha na ravni parcele)
- Prepoved gnojenja njiv po spravi glavne poljščine
- Omejitev gnojenja na travinju na 60 kg N/ha po 1. sept. in prepoved po 1. okt.
- Dodatne administrativne obveznosti (dokazovanje izvedbe gnojenja)

+ deželne zahteve

(npr. 10 mesečno skladiščenje na nekaterih kmetijah, obvezne analize živinskih gnojil, ...)